

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Domácí vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce

Bakalářská diplomová práce

Olomouc 2023

Hana Schauzerová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ

ANTROPOLOGIE

Domácí vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Řízení vzdělávacích institucí

Autor: Hana Schauerová

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Hana Horáková Ph. D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „*Domáci vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce doc. PaedDr. Haně Horákové Ph. D. za cenné rady a připomínky, které mi poskytovala v průběhu zpracovávání bakalářské práce. Ráda bych také poděkovala všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas a trpělivě se podíleli na empirickém šetření.

Anotace:

Jméno a příjmení:	Hana SchauEROVÁ
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Studijní program:	Řízení vzdělávacích institucí
Studijní program obhajoby práce:	Řízení vzdělávacích institucí
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Horáková Hana Ph. D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Domácí vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce
Anotace práce:	<p>Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký je postoj k domácímu vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce, konkrétně prvního stupně základní školy. Teoretická část obsahuje stručnou charakteristiku základních pojmů spojených s domácím vzděláváním. Dále se zabývá právní úpravou domácího vzdělávání, přezkušováním a otázkou ekonomických aspektů. V empirické části byl pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pedagogy a ředitelem vybrané základní školy proveden výzkum, v rámci kterého bylo zjišťováno, jaký je jejich postoj k domácímu vzdělávání. V závěru bylo provedeno shrnutí výsledků tohoto výzkumu, které ukázalo i přes dílčí</p>

	<p>problémy jako je vyšší administrativa nebo problémy s organizací dělených hodin ve výuce, že výsledný postoj pedagogů k DV je veskrze kladný.</p>
Klíčová slova:	<p>Domácí vzdělávání, individuální vzdělávání, pedagogický pracovník, ředitel, přezkušování, portfolio, pozitiva, negativa, ekonomické aspekty</p>
Title of Thesis:	<p>Homeschooling from the view of educational institution</p>
Annotation:	<p>The aim of the bachelor's thesis is to find out what is the attitude of the educational institution, specifically the first grade of elementary school, towards the homeschooling. The theoretical part contains brief description of basic concepts of homeschooling. Next part contains legislation, testing and economic aspects. The research in the empirical part was done through the semi-structured interviews and investigates what is the attitude of pedagogical workers and headmaster in selected institution towards the homeschooling. At the end, a summary of the results was done, showing that despite partial problems such as higher administration or organization problems with divided hours, the resulting attitude is thoroughly positive.</p>
Keywords:	<p>Home schooling, pedagogical worker, school director, testing, portfolio, positives, negatives, economic aspects</p>

Názvy příloh vázaných v práci:	<p>Příloha č. 1: Souhlas s pořízením audiozáznamu</p> <p>Příloha č. 2: Seznam otázek rozhovoru</p> <p>Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou z páté třídy</p>
Počet literatury a zdrojů:	38
Rozsah práce:	58 s. (72 184 znaků s mezerami)

OBSAH

Úvod	10
Teoretická část	13
1 Vymezení pojmů.....	13
1.1 Individuální vzdělávání	13
1.2 Rodina.....	14
1.3 Socializace	15
1.4 Výchova.....	16
2 Právní úprava domácího vzdělávání v ČR.....	17
2.1 Žádost, povolení a podmínky domácího vzdělávání	18
2.2 Důvody ukončení domácího vzdělávání.....	19
3 Výukové metody domácího vzdělávání	20
3.1 Jak se děti v domácím vzdělávání učí.....	21
4 Výhody a nevýhody domácího vzdělávání.....	22
5 Hodnocení žáků v domácím vzdělávání	24
5.1 Přezkušování.....	24
5.2 Portfolio	25
6 Ekonomické aspekty domácího vzdělávání	26
7 Finanční stránka domácího vzdělávání pro vzdělávací instituci	27
8 Empirická část.....	28
8.1 Cíl výzkumu	28
8.2 Metody výzkumu.....	28
8.3 Kvalitativní výzkum	29
8.4 Polostrukturovaný rozhovor.....	29
8.5 Analýza dat – otevřené kódování	30
9 Popis sběru dat.....	30
9.1 Výběr a popis zkoumaného vzorku	31
10 Prezentace a rozbor získaných dat	33
11 Shrnutí výsledků a diskuze	42
Závěr.....	45

Literatura a zdroje.....	47
Seznam zkratek	52
Seznam příloh.....	53

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem zvolila hlavně z důvodu, že mne myšlenka vzdělávat děti doma nadmíru fascinuje. Jako matka pětiletého dítěte přemýšlím, co by pro něj do budoucna bylo vhodné a jakým směrem vzdělávání se ubírat. Těší mne, že v dnešní době má člověk možnost si formu vzdělávání vybrat a není podřízen jen klasické školní docházce. Rodiny, které vzdělávají své děti doma, z celého srdce obdivuji.

O této formě vzdělávání jsem se dozvěděla před pár lety, po nástupu na vesnickou základní školu prvního stupně. Během čtyř let, co na této škole pracuji, se počet dětí v domácí vzdělávání rozrostl přibližně o polovinu, což nyní činí přes osmdesát žáků. Popularita domácího vzdělávání čím dál tím více roste, a to především z důvodu nespokojenosti rodičů s klasickým vzděláváním, ale také v dnešní době i díky koronavirové pandemii.

O domácím vzdělávání jako takovém nalezneme mnoho bakalářských i diplomových prací, kde jsou rozebírána různá témata, jako jsou důvody pro domácí vzdělávání, výhody a nevýhody DV, socializace dětí a jiné. Ráda bych se proto na toto téma podívala z druhé strany, a to z pohledu vzdělávací instituce. Děti v domácím vzdělávání přibývá a mě se naskýtá otázka, jak vlastně pedagog a ředitel skloubí přípravu na běžnou výuku s komunikací a podporou rodičů z domácího vzdělávání. Je spolupráce školy a rodiny častá, či rodiny školu užívají opravdu jen na přezkoušení? Bylo by potřeba ve vzdělávací instituci člověka, který by byl přímo určen na komunikaci s „domškoláckými“ rodinami? Na tyto otázky se budu snažit odpovědět v empirické části.

V teoretické části se zabývám pojmem individuální vzdělávání, co vlastně tento pojem znamená a obnáší. Poté se zaměřím na pojem rodina, která v domácím vzdělávání hraje důležitou, ba možná i nejdůležitější roli. Od pojmu rodina se přesunu k části o výchově, která s rodinou a celkově vzděláváním blízce souvisí. Dalším tématem, díky kterému si domácí vzdělávání nese jak příznivce, tak odpůrce a je v domácím vzdělávání nadměru rozebíráno, je pojem socializace, kterému se ve své bakalářské práci budu také věnovat. Co musí rodiče udělat proto, aby své děti mohli vzdělávat doma nebo naopak, jak domácí vzdělávání ukončit? Tímto problémem se budu zabývat v kapitole Právní úprava domácího vzdělávání v ČR.

Jak výuka probíhá, zda mají rodiny stanovený režim nebo plánují ze dne na den, na to se podívám v kapitole s názvem „Jak se děti v domácím vzdělávání učí“. Domácí vzdělávání si nese své „pro“ a „proti“, proto se na ně zaměřím v následující části s názvem výhody a nevýhody domácího vzdělávání. Děti vzdělávané doma nejsou hodnoceny klasicky známkami, tak jako žáci ve škole, proto se v kapitole „hodnocení“ zaměřím na to, jakým způsobem rodiče své děti klasifikují a následně naváží částí přezkušování, kde popíši, jak přezkušování ve škole probíhá. V poslední kapitole se zmíním také o tom, jaké finanční aspekty toto vzdělávání přináší pro rodiče dětí, ale také vzdělávací instituci.

V empirické části formou rozhovorů zjistím, jaký postoj mají pedagogové a ředitel k domácímu vzdělávání. Zaměřím se na povinnosti, které se s pozicí ředitele a pedagogů pojí, zda je potřeba, aby pracovali nad rámec svých povinností a jaké výhody a nevýhody přináší domácí vzdělávání pro vzdělávací instituci.

O domácím vzdělávání již v dnešní době nalezne veřejnost informace jak v podobě nově vydaných knih, tak pomocí blogů a článků na internetu. Velmi obsáhle napsaná kniha o domácím vzdělávání je například kniha „Domácí vzdělávání“ od Kateřiny Bočkové (2020). V knize nalezneme informace, jak o vývoji domácího vzdělávání, ale také pedagogické principy a strategie, motivace rodičů dětí v DV, výhody a nevýhody a jiné. Další zajímavá publikace, taktéž pojmenována „Domácí vzdělávání“ od autorů Yvona Kostecká, Andrea Beláňová, David Hána, Irena Kašparová, Jakub Pivarč, Zuzana Svobodová úzce zkoumá problematiku domácího vzdělávání. Zabývá se DV v České republice, Německu a Polsku a zkoumá faktory ovlivňující představy a postoje žáků základních škol a žáků v domácím vzdělávání o mentálním postižení.

Bohužel však chybí data, která by mohla nastínit, co vše skýtá domácí vzdělávání pro vzdělávací instituci. Mojí snahou tedy bude zjistit co nejvíce informací, které by to pomohly objasnit.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů

1.1 Individuální vzdělávání

Individuální vzdělávání můžeme chápat jako novodobé synonymum ke slovu domácí vzdělávání – tedy plnění školní docházky v domácím prostředí nebo mimo školní lavice. V dnešní době je individuální vzdělávání možné jak na 1. tak 2. stupni, a to dle § 41 školského zákona č. 561/ 2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění účinném od 1.9. 2016.

Hlavní roli zde hraje vzdělavatel, což bývá nejčastěji rodič. Pokud však rodiče nemají dostačující vzdělání, mohou za sebe zvolit zástupce, který dítě vzdělává. Zodpovědnost za vzdělanost dítěte však stále nese rodič. Rodiny také využívají spolků, které jsou určeny pro vzdělávání žáků doma, kde se scházejí děti z různých rodin a učí je často učitel s vysokoškolským vzděláním. Další alternativou vzdělávání dítěte je návštěva muzea, galerie, knihovny, různých výstav a jiných vzdělávacích center. Jak píše příručka Škola doma (2015, s. 18) „pro učitele, tedy i rodiče, není závazný obsah učebnic, ale Školní vzdělávací program, který musí vycházet z Rámcového vzdělávacího programu.“

Domácí vzdělávání jako takové k nám do Evropy přišlo z Ameriky v 2. polovině 18. století. Pokud se však podíváme do historie, vzdělávání doma je tu již od pradávných časů. Ještě než Marie Terezie u nás v roce 1774 zavedla povinnou školní docházku, učení dětí probíhalo jen formou vyučování doma. „Děti se nejprve učily kulturním, náboženským a společenským hodnotám, později rodinnému řemeslu a v poreformační

době, kdy se masově rozšířil knihtisk, i čtení a psaní“ (Kašparová, 2019, s. 21).

V dnešní době individuální vzdělávání nese jak své velké příznivce, tak i odpůrce. Názory na domácí vzdělávání tedy můžeme nalézt různé. „Primárním cílem domácího vzdělávání však není poukazovat na nedostatky školy, spíše by se dalo říct, že jeho vedlejším cílem je ukázat, jak se některé věci dají dělat jinak a možná i lépe“ (Bočková, 2020, s. 5).

1.2 Rodina

Pojem rodina je těžké vymezit. Každý ji může chápat trochu jinak. Pod tímto pojmem si však většina z nás představí takzvanou rodinu nukleární – tedy rodiče a dítě nebo děti. Dnešní doba nám však čím dál častěji sestává z rodiny neúplné – tedy o dítě se stará jeden z rodičů. Například Janiš uvádí že „rodina je nejstabilnější skupinou mezi všemi ostatními skupinami a rodinné klima má prvořadou a ničím nezastupitelnou roli v přípravě dítěte pro jeho další život“ (1998, s. 13). Už od narození se učíme od našich nejbližších, bereme je jako svůj vzor a budujeme si díky nim svůj názor na svět a život okolo nás. Rodina nám vytváří pocit bezpečí. Podle Matouška (1997, s. 6) „rodina formuje osobní vývoj i postoj ke všem dalším skupinám.“ Současné psychologické a pedagogické výzkumy potvrzují že rodiny „jsou zpravidla velmi aktivním prostředím, v němž se realizují různé učební činnosti“ (Průcha, 2020, s. 391). V rodině také dochází k „poskytování potřebných dovedností pro plynulé začlenění do společnosti jako celku v procesu socializace, ale též formování osobnosti, jedinečnosti, svébytnosti v procesu individualizace“ (Výrost & Slaměník, 1998, s. 303).

1.3 Socializace

„Socializací chápeme rozvíjení dítěte jako společenské bytosti, jako jeho postupné a aktivní začleňování do společnosti. Socializační proces je určitým přijetím a zvládnutím vzájemné interakce a komunikace člověka s druhými lidmi, společností, jejími hodnotami a kulturou“ (Šafránková, 2019, s. 883).

Když jsem se dozvěděla o možnosti vzdělávat děti doma, jako první mne napadla otázka, jak si tyto děti vedou v kolektivu. Potom, co jsem začala sbírat informace o této formě vzdělávání, jsem zjistila, že tuto otázku si pokládá valná část veřejnosti, která nemá s touto formou vzdělávání zkušenost.

Názory na socializaci dětí v domácím vzdělávání jsou různorodé. „Zpravidla se uznává, že individuální domácí výuka přináší stejné nebo lepší výsledky než školní, ale škola je prý naopak lepší v zajištění podmínek pro začlenění dítěte do společnosti“ (Štech; Viktorová, 2001, s. 62). Například Adler uvádí, že „školy vznikly proto, že rodina nebyla schopna vychovat děti tak, aby to odpovídalo sociálním nárokům života – škola představuje rozšíření rodiny, a právě v ní se do značné míry utváří povaha dítěte a v ní se děti učí čelit problémům života“ (Adler, 1999, s. 118).

Na druhou stranu děti ve škole jsou odkázány jen na komunikaci s dětmi ve stejné třídě či pokud to čas dovolí, mohou se seznámit o přestávce s dětmi z jiných ročníků. Otázkou je, zda je tento směr socializace ten správný? Naopak výuka doma skrývá nesčetné možnosti, jak se socializovat. Děti mají možnost navštěvovat ta místa, kde je jim to

příjemné a potkávají se s dětmi se stejnými zájmy a koníčky. Nejsou tedy odkázány na jednu skupinu, se kterou se vidí každý den. Mohou si takzvaně „vybrat“ a to jak místo, kde se budou stýkat se svými vrstevníky, tak i osoby, které jsou jejich povaze blízké. Podle Mertina se děti ve škole socializují nezáměrně a za některé druhy socializace jsou dokonce trestány, škola také může nabízet negativní vrstevnickou socializaci jako je šikana (2003, s. 408).

1.4 Výchova

Myslím si, že mohu říci, že ze všech lidí, se kterými se setkáváme, devět desetin se stalo tím, čím jsou – dobrými nebo špatnými, prospěšnými nebo neužitečnými – svou výchovou. Ta vytváří ony velké rozdíly mezi lidmi. (John Locke, 1984, s. 78)

Výchova je činnost, která nás začíná provázet již od našeho narození. Základ výchovy je vždy vytyčen v rodině a postupně se prolíná celým naším životem. Ve výchově je vždy důležitý cíl, působení výchovy však není jednosměrné, protože vždy působí nějakým způsobem i na vychovávajícího. Rozdělujeme ji na záměrnou a nezáměrnou. Záměrná výchova má tedy určitý cíl. Nezáměrnou můžeme rozumět prostředí okolo nás, které na nás určitým způsobem působí. „Ve výchově probíhá vzájemná interakce a komunikace vychovávajících a vychovávaných a tím se rozvíjí osobnost obojích“ (Čáp, 1996, s. 14). Podle Dvořákové je to nejsložitější, nejobtížnější a zároveň nejodpovědnější lidskou činností, která dlouhodobou činností vede k utvoření člověka vyznačujícího se co nejlepšími vlastnostmi a schopnostmi, který bude schopen vést plnohodnotný život (2015, s. 20). Procházka o výchově píše, že

„zdokonaluje člověka, zušlechťuje jeho vlastnosti a tím jej činí schopným pro začlenění do společenských celků a vztahů“ (2012, s. 135). „V příznivém prostředí výchova přechází v sebevýchovu“ (Čáp, 1996, s. 14). Pokud však výchova probíhá v nepříznivém prostředí, je velmi těžké se pro dítě hodnotným způsobem začlenit do společnosti.

2 Právní úprava domácího vzdělávání v ČR

Legislativně se u nás domácí vzdělávání ukotvilo v roce 1998, kdy za vznikem stála Společnost přátel domácí školy. Její předseda Michal Semín měl od roku 1997 myšlenku spojit rodiče, kteří mají zájem o vyučování svých dětí doma a také podnítit veřejnost o otázky reformy školství. Cílem nebylo konkurovat školám ani rozvrátit školský systém, ale zdůraznit, že odpovědnost vzdělání dětí je v první řadě na rodičích a je na jejich volbě, zda se jejich děti budou vzdělávat ve škole nebo jiným způsobem (Follerová, 2006, s. 15).

Po dohodě mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Bratrskou školou v Praze, od 1. září 1998 tedy ministerstvo školství povolilo pokusné ověřování domácího vzdělávání na prvním stupni. Tento projekt byl nazván Domácí vzdělávání – experiment, který byl schválen na pět let. Poté co vypršel, byl dále prodloužen o dva roky. První školou, která se do tohoto projektu přidala, byla Bratrská základní církevní škola, se sídlem v Praze 7. Protože ale zájemců bylo více, než mohla škola zaštitit, připojila se k ní i Církevní základní škola J. A. Komenského v Liberci. Dohromady se tedy zúčastnilo tohoto projektu 60 dětí z Prahy a Liberce a Ostravy. Rok poté se k nim přidala také Základní

škola v Ostravě Vyškovicích a Základní škola Praha 7, Letohradská 1 a počet dětí se rozrostl na počet 169.

Od 1. ledna 2005 domácí vzdělávání upravuje Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání. „Domácí vzdělávání“ jako pojem takový, však ve Školském zákoně nenalezneme, je zde definován jako „individuální vzdělávání“ a to pod § 41. Ten je chápán jako jiný způsob plnění školní docházky. „Ze zákona vyplývá, že se takto vzdělávají děti dlouhodobě nemocné, věnující se sportovní činnosti nebo děti s postižením ve speciálních školách. Lze sem však zařadit děti se specifickými poruchami učení, které jsou integrovány do normálních školních tříd a za pomoci pedagogicko-psychologické poradny je jim vypracován individuální vzdělávací plán. Termín je tedy používán pro vzdělávání zaměřené přímo na jedince ve školním prostředí, ale i v prostředí domácím“ (Bočková, 2020, s. 18).

V březnu 2016 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky schválila novelu školského zákona, která umožňuje individuální vzdělávání i na 2. stupni základní školy.

2.1 Žádost, povolení a podmínky domácího vzdělávání

Domácí vzdělávání je již v dnešní době plnohodnotným způsobem plnění školní docházky. Zažádat lze na kterékoliv základní škole, je však třeba si předem pečlivě prozkoumat, jak hluboce se daná škola domácímu vzdělávání věnuje a zda nám její způsob plnění domácího vzdělávání bude vyhovovat. Podle Kašparové „si začínající domácí vzdělavatel může být nejistý sám sebou a hledá u školy podporu, naopak pokročilý

vzdělavatel čeká od školy vedle podpory především důvěru“ (2019, s. 58-59).

Proto, aby mohl rodič žádat o povolení domácího vzdělávání, je nejdříve třeba, aby byl žák přijat k plnění povinné školní docházky. Poté je zákonný zástupce povinen vyplnit žádost o individuálnímu vzdělávání, která musí obsahovat náležitosti, které jsou stanovené v §41 odst. 2 školského zákona a § 45 odst. 1 správního řádu.

Pokud je dítě již přijato na základní škole, ale rodiče z nějakého důvodu chtějí dítě přihlásit na jinou základní školu k individuálnímu vzdělávání, je potřeba nejdříve požádat o přestup na základní školu a poté po přijetí žáka požádat o individuální vzdělávání.

O tom, zda bude dítě přijato k domácímu vzdělávání, vždy rozhoduje ředitel dané školy. Pro povolení individuálního vzdělávání však musí být dány závažné důvody a zároveň musí být zajištěny dostatečné podmínky, zejména podmínky materiální a ochrany zdraví žáka. U žáků na první stupni musí mít vzdělavatel nejméně střední vzdělání s maturitní zkouškou a v případě druhého stupně vzdělání s vysokoškolským titulem. Jednou z kompetencí ředitele je však, že individuální vzdělávání může kdykoliv zrušit a to, pokud zjistí, že některá z podmínek není zajištěna (Bočková, 2020, s. 26).

2.2 Důvody ukončení domácího vzdělávání

„Důvody ukončení domácího vzdělávání odpovídají podmínkám pro jeho povolení ředitelem školy, včetně žádosti rodičů o ukončení“ (Doležilová, 2020).

Ředitel může ukončit domácí vzdělávání za podmínek že:

- Nejsou zajištěny dostatečné podmínky ke vzdělávání, tedy podmínky materiální, personální a ochrany zdraví žáka
- Pokud zákonný zástupce neplní podmínky individuálního vzdělávání stanovené tímto zákonem
- Pokud žák na konci druhého pololetí příslušného školního roku neprospěl
- Nelze-li žáka hodnotit způsobem uvedeným v odstavcích 5 a 6
- Na žádost zákonného zástupce žáka

Pokud ředitel ukončí individuální vzdělávání žáka, ten se stává žákem příslušného ročníku základní školy. Odvolání proti rozhodnutí ředitele školy o ukončení individuálního vzdělávání žáka nemá odkladný účinek (Zahumenská, 2021).

Podle zprávy České školní inspekce byla žádost o ukončení nejčastěji na straně zákonného zástupce nebo zákonný zástupce nesplnil podmínky individuálního vzdělávání dané zákonem (Tematická zpráva, Individuální vzdělávání žáků na 1. stupni základních škol, 2016).

3 Výukové metody domácího vzdělávání

Arazimová ve svém ebooku o domácí vzdělávání píše, že „způsobů, jak výuka probíhá, je asi tolik, kolik je domškoláckých rodin“ (2020, s.10). Většina z nich po nástupu do domácího vzdělávání začíná za pomoci učebnic a sešitů a poté, co se do učení „ponoří“, najde svůj vlastní vyhovující styl. Předměty, jako jsou vlastivěda či přírodověda, bývají často vyučovány pomocí projektových dnů, kdy si děti mohou z velké

části vyhledávat informace samy. Vzhledem k tomu, že je domácí vyučování méně časově náročné, mají rodiče možnost výuku zpestřit například návštěvou muzea, výstavy či exkurze. „Výuka probíhá kdekoliv a kdykoliv, někomu vyhovuje učení ráno, jinému třeba v osm večer“ (Arazimová, 2020, s. 10). Díky tomu, že je individuálním přístupem výuka efektivnější, mají děti v odpoledních hodinách dostatek prostoru pro návštěvu zájmových kroužků. Místo hodiny tělesné výchovy se tedy mohou věnovat například aerobiku, tréninku fotbalu či jinému sportu, který je baví.

3.1 Jak se děti v domácím vzdělávání učí

Z výzkumu Kašparové vyplývá, že důvody pro domácí vzdělávání často přímo ovlivňují způsob výuky (2019, s. 38). Znamená to tedy, že pokud rodina své dítě přihlásila do domácího vzdělávání z toho důvodu, že je dítě sportovně či jiným způsobem nadané, rodiče si spíše vybírají kmenové školy, které nabízí svým žákům velkou podporu ve výuce online formou, skypové vyučování s učitelem, online testy či výuku přímo ve škole. To stejné platí u rodin, které své děti vzdělávají v domácím vzdělávání jen z důvodu pracovní kariéry. O těchto rodinách Kašparová píše, že „nezpochybňují stávající systém školství, ani jeho obsah či autoritu, nehledají jiný obsah, pouze jinou formu“ (2019, s. 38). „Proces učení je v těchto rodinách z velké části ponechán na práci, péči a spolupráci školy a dítěte“ (Kostelecká et al., 2020, s. 23). Další skupinou jsou děti, které mají zdravotní problémy nebo děti, které ve své blízkosti nemají žádnou dostupnou školu a dojíždění je pro ně obtížné. Podle Mertina (2003, s. 406- 407) se u těchto rodin předpokládá, že vzhledem k tomu, že rodiče neměli jinou volbu než vzdělávání individuální, se

budou řídit podle učebnic stejně jako učitelé ve škole. Poslední skupinou jsou rodiny, které si vybírají domácí vzdělávání z důvodu ideologického. Mezi ně patří tzv. alternativci, tedy zastánci poklidného života spojeného s přírodou, prosazující udržitelný život a rozvoj, praktikující přirozenou výchovu a také lidé nábožensky založeni (Kostecká ec., s. 30). Jejich myšlenkou je předat dětem co nejvíce vědomostí ve zdravém prostředí, kde se můžou cítit bezpečně a bez zbytečného stresu. Denní rituál se v každé rodině liší. Některé mají přesně naplánovaný den či týden, jiné ho mění podle toho, jak se zrovna věci vyvíjí. Podle Bočkové (2020, s. 54) „domácí vzdělávání vytváří prostor, ve kterém se může dobře uplatnit méně formální či neformální učení a být přínosem jak pro dítě, tak pro rodiče.“ Vzdělávající se tedy může delší dobu zaměřit na to, co dítěti nejde a věnovat tomu více času a naopak přeskočit to, co dítě zvládá bez problému.

4 Výhody a nevýhody domácího vzdělávání

„V otázce, zda má domácí vzdělávání na dítě pozitivní či negativní vliv, nepadá mezi odborníky shoda“ (Bočková, 2020, s. 64). Mezi příznivce domácího vzdělávání u nás patří psycholog Václav Mertin, který v časopise *Pedagogika* rozebírá pedagogicko-psychologické aspekty domácího vzdělávání. Mertin se zde zabývá faktory, které ovlivňují výukové výsledky. Jako jednu z výhod vyzdvihuje individuální přístup k dítěti, který škola v současné době nemůže zajistit (2003, s. 405). Stejný názor má i Freiová „Škola je protikladem individuálního vyučování. Typickému žákovi se během šestihodinového dne ve škole dostane méně než osmi minut individuální pozornosti“ (2016, s. 9-10). Opačný názor má však Štech, který ukazuje, že pro zdravý vývoj dítěte je nezbytné

primární socializace v rodině a sekundární socializace ve škole (Štech, 2003, s. 418). „Škola nabízí dětem společné odkazové prvky, tedy poznatky a hodnoty, které musejí sdílet všichni členové společenství, mají-li si aspoň trochu rozumět a má-li společenství přežít“ (Štech, 2003, s. 420). Mertin však uvádí, že slovo socializace, které pochází z latinského slova socius, znamená slovo partner, druh nebo kamarád a nemá nic, co by odkazovalo na slovo vrstevník nebo někoho identického věku (2003, s. 414).

Podle Novotné „domácí vzdělávání přináší své ovoce a vesměs naplňuje cíle, se kterými se rodiče do domácího pedagogického působení vrhají.“ Za jednu z výhod považuje, že děti nejsou nuceny čelit stresu školního prostředí (Novotná). Stejného názoru zastává i Mertin, který považuje zkoušení ve škole za silný stresor a spouštěč somatických problémů (2013, s. 412). „Škola představuje zátěž už tím, že dítě musí ráno brzy vstávat a podávat kvalitní výkony“ (Lahner, 2009, s. 26). Spousta rodičů si tedy pochvaluje časovou flexibilitu rozložení učení. Nejsou nuceni své děti hnát z postele v brzkých ranních hodinách a mohou výuku přizpůsobit jejich režimu. Jako velké plus také rodiny vyzdvihují tempo učení. Pokud dítě látku pochopí hned, mohou přejít na další, zatím co nepochopené látce se mohou věnovat, jak dlouho chtějí.

Pokud se zaměříme na nevýhody, nenajdeme jich mnoho. Za nejčastější je však uváděna finanční stránka rodiny. Vzhledem k tomu, že jeden z rodičů zůstává s dítětem doma, rodina tak přichází o část příjmu. Některé rodiny byly nuceny kvůli finanční stránce domácí vzdělávání opustit, nebo si najít alespoň práci na zkrácený úvazek (Bočková, 2020, s. 67).

5 Hodnocení žáků v domácím vzdělávání

Hodnocení nás může velmi ovlivnit. Na jedné straně dokáže motivovat, otevřít dveře k touze dalšího poznávání a budovat naši sebedůvěru, na straně druhé opakované špatné hodnocení může vyvolat demotivaci a nechuť se dále rozvíjet. „Hodnotit vlastní děti není nic jednoduchého, rodič je nechce demotivovat svým hodnocením, ale z druhého pohledu nechce být nekritický“ (Bočková, 2020, s. 28). Hlavní myšlenkou většiny rodin „domškoláků“ je učit se v příznivém bezpečném prostředí. Pro hodnocení svých dětí, na rozdíl od školního známkování, využívají spíše hodnocení slovní. Za největší výhodu můžeme považovat okamžitou zpětnou vazbu, kterou má možnost rodič, díky časovému rozpětí, uskutečnit. Na hodnocení se také zaměřila Řičánková ve své bakalářské práci, kde popisuje, jak to chodí v některých rodinách. Z výzkumu vyplývá, že většina rodin se opravdu přiklání k hodnocení slovnímu, avšak některé z nich známkování vyzkoušeli či občas praktikují, a to z důvodu motivace dětí (Řičánková, 2016, s. 40). Podle psycholožky Jany Nováčkové však může i slovní hodnocení ublížit, a to z toho důvodu, že se často hemží nálepkami, srovnáním či hodnocením osoby. Dále uvádí, že pokud je slovní hodnocení vyjádřeno formou písemnou, je vhodné použít jazyk popisný (Nováčková, 2018). Za vhodnou formu hodnocení považuje portfolio, kterým se budu zabývat v jedné z dalších kapitol.

5.1 Přezkušování

Zatím co ve škole děti sbírají známky během roku a většinou jsou obeznámeny s tím, co mohou na konci pololetí očekávat, děti v domácím

vzdělávání se své hodnocení dozví až při přezkušování. Osoba, která však vzdělává ví, jak si dítě stojí, a proto může známku navrhnout. Po přezkoušení pedagog zhodnotí, zda s názorem rodiče souhlasí, nebo by známku upravil. „Výsledky žáka přezkušující pedagog posuzuje s ohledem na dosažení očekávaných výstupů stanovených pro předmět a ročník v ŠVP a při hodnocení individuálně vzdělávaného žáka na vysvědčení vychází ředitel školy z výsledků zkoušek“ (MŠMT, 2016, s. 12). Pokud rodina s konečným výsledkem hodnocení nesouhlasí, má právo se do 8 dnů odvolat a zažádat o přezkoušení. Může se také stát, že přezkušujícím je sám ředitel, v tomto případě je potřeba se odvolat u krajského úřadu. Pokud je žádosti vyhověno, zkoušky se konají za přítomnosti tříčlenné komise. Přezkušování se koná dvakrát ročně, a to v pololetí a před koncem školního roku. Pokud se z nějakého důvodu dítě nemůže ke zkoušce dostavit, je možné se domluvit na jiném termínu, ten však nesmí přesahovat dvou měsíční interval.

Přezkoušení může probíhat různými způsoby. MŠMT proto doporučuje, se před přijetím žáka k individuálnímu vzdělávání s rodiči domluvit, jaká forma bude vyhovující. Nejčastější formou bývá písemný test či zkouška a ústní přezkoušení, hodnocení však může probíhat také předvedením praktických dovedností, prezentací či předložením portfolia. Formy zkoušení se mohou kombinovat (2016, s. 12).

5.2 Portfolio

Portfolio je v pedagogické terminologii popisováno jako „uspořádaný soubor prací žáka sebraných za určitou dobu výuky, který poskytuje rozmanité informace o zkušenostech a pracovních výsledcích“

(Archalbald; Newmann, 1988, s. 29). Ve školách bývá často používáno pro dokumentaci prací ve výtvarné výchově. V domácím vzdělávání rodiny využívají portfolio pro dokumentaci prací ze všech předmětů. Je možné zde zařadit cokoliv, co se týká výuky, ale i věci z běžného života, které děti učí a obohacují. Portfolio může mít různé podoby, každá rodina si vybere tu formu, kterou považuje za vhodnější. Oblíbeným způsobem bývá zařazení dokumentů do pořadače a na vypracované učebnice, pracovní listy a jiné materiály je použit šanon či krabice (Jančaříková, 2006). Kromě toho, že portfolio sleduje žákův pokrok a můžeme v něm zjistit, zda byl žák skutečně vzděláván, je také výhodou, že umožňuje každému v něčem vyniknout a zabraňuje tak vzájemnému srovnávání, vychloubání a povyšování mezi žáky (Jančaříková, 2006). Podle MŠMT se stává portfolio funkčním nástrojem rozvoje a prokazování klíčových a oborových kompetencí, a zvláště rozvíjí k sebereflexi a sebehodnocení (MŠMT, 2016, s. 10). Z tematické zprávy České školní inspekce vyplývá, že až 87 % dětí portfolio při přezkoušení využívá. Ve zprávě také ČŠI uvádí, že MŠMT sice portfolio doporučuje, ale nemělo by být jediným zdrojem hodnocení, ředitel však k němu může přihlídnout (2016, s. 12).

6 Ekonomické aspekty domácího vzdělávání

Jak jsem již zmínila v jedné z kapitol, finanční stránka je jednou z velkých nevýhod domácího vzdělávání. V dnešní době jsou výdaje dětí hrazeny pouze rodinou. *„Výdaje spojené s individuálním vzděláváním hraří zákonný zástupce žáka, s výjimkou učebnic a základních školních potřeb podle § 27 odst. 3 a 6, speciálních učebnic a speciálních didaktických a kompenzačních učebních pomůcek podle § 16 odst. 7 a výdajů na činnost školy, do níž byl žák*

přiját k plnění povinné školní docházky“ (MŠMT, 2016, s. 14). Pomůcky jsou tedy zajištěny v takové míře, jako by dítě bylo vzděláváno školou.

O tom, jak to rodiny zvládají po finanční stránce nenalezneme mnoho informací. Přínosný je však článek Zdeňky Šíp Staňkové s názvem Domácí vzdělávání a práce aneb „Jak se uживíme?“ Staňková v tomto článku hromadně oslovila rodiče vzdělávající své děti doma a získala tak stovky odpovědí, které popisují jejich pracovní náplň. Článek ukazuje rozmanitost povolání a také, jakým způsobem rodiny fungují. Překvapující je, že vzdělávání dětí zvládají i matky samoživitelky (Šíp Staňková, 2021). Domácí vzdělávání je však pro rodiče velkou zodpovědností a finanční stránka je jedním z důvodů, kvůli kterému jsou rodiny nuceny tuto formu vzdělávání opustit.

7 Finanční stránka domácího vzdělávání pro vzdělávací instituci

Vyšší počet žáků vzdělávaných dle § 41 školského zákona č. 561/ 2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání pozitivně ovlivňuje PHmax školy.

„Hodnota PHmax představuje maximální týdenní počet hodin vyučování v rozsahu podle rámcového vzdělávacího programu financovaný ze státního rozpočtu“ (MŠMT, 2019, s. 1). Žáci v DV se do PHmax běžné třídy nezapočítávají, evidují se zvlášť a jejich výsledný počet se přičte k celkovému počtu žáků dané školy. Jeden žák v DV odpovídá hodnotě PH max 0,25. Vyšší počet žáků v DV tedy může výrazně ovlivnit počet

týdenních vyučovacích hodin, a tím, především na menších základních školách, umožnit individuálnější přístup k dětem.

8 Empirická část

8.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit a analyzovat postoj pedagogů a ředitele k domácímu vzdělávání v rámci jejich pracovního poměru ve vzdělávací instituci. Ve výzkumu se zaměřím na povinnosti, které souvisí s DV, jak časově náročné je DV, zda je potřeba pracovat nad rámec povinností a jaké DV přináší výhody a nevýhody pro vzdělávací instituci.

V rámci toho jsem si stanovila čtyři dílčí cíle, které se budu snažit zjistit pomocí otázek v rozhovoru. Prvním cílem je zjistit, jak časově náročné je domácí vzdělávání pro pedagogy a ředitele. Druhým cílem je zjistit, jaké povinnosti vyžaduje DV pro pedagogické pracovníky a ředitele. Ve třetím cíli se zaměřím na to, zda existují nějaké bariéry, které brání v úspěšnosti DV pro pedagogické pracovníky a ředitele. Čtvrtým cílem je odhalit, jaké výhody a nevýhody přináší DV pro vzdělávací instituci.

8.2 Metody výzkumu

Pro svou práci jsou zvolila metodu kvalitativního výzkumu, konkrétně tedy případovou studii. Ta je charakterizována jako detailní studium jednoho či několika málo případů za účelem aplikace získaných poznatků při porozumění případům obdobným (Hendl, 1997, s. 243).

Metodou, kterou budou data získávány, je polostrukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.

Cílem výzkumu je přinést nové poznatky v oblasti domácího vzdělávání pro ředitele a pedagogické pracovníky.

8.3 Kvalitativní výzkum

Kvantitativní výzkum popisuje významný metodolog Creswell (1998, s.12) jako „proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ Hendl uvádí, že v „typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat“ (2005, s. 50). Práce výzkumníka je přirovnávána k práci detektiva, který pracuje přímo v terénu tam, kde se něco děje. Z jeho výzkumu pak vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které pomáhají k osvětlení výzkumných otázek (Hendl, 2005, s. 50).

8.4 Polostrukturovaný rozhovor

Metodu, kterou jsou si vybrala pro získání dat je polostrukturovaný rozhovor. Tuto metodu jsem si vybrala hlavně z toho důvodu, že je možnost, pokud by mě nějaké téma u dané osoby zajímalo hlouběji,

dále se dotazovat. Dalším důvodem je také možnost měnit pořadí otázek, které je možné, že z rozhovoru již samovolně vyplynou.

8.5 Analýza dat – otevřené kódování

Pro analýzu dat jsem si vybrala metodu otevřeného kódování, které Strauss a Corbinová popisují jako označování a kategorizování pojmů pomocí důkladného prostudování údajů (1999, s. 43 – 44). První fáze začíná konceptualizací údajů, což je míněno jako rozbor věty či odstavce a následné určení jména každé myšlenky, události nebo případu (Strauss & Corbinová, 1999, s. 43 – 44). Postupovala jsem tak, že jsem si nejprve důkladně několikrát přečetla přepsané rozhovory. Ty jsem roztrídila dle daného tématu a k tomu přiřadila konkrétní kód, který měl podobu slova či věty. Další fází otevřeného kódování je seskupení dle podobnosti. V tomto případě seskupujeme pojmy, které přísluší stejnému jevu. Tento proces se nazývá kategorizace (Strauss & Corbinová, 1999, s. 45). Dále jsem tedy postupovala tak, že jsem si kódy, které si byly tématem podobné seskupovala do širších kategorií. Kategorie, které mi následně vznikly, jsem pojmenovala : Charakteristika zúčastněných pedagogických pracovníků, Komunikace s rodiči, Zapojení žáků z DV do výuky a školních akcí, Přezkušování žáků, Pozitiva a negativa DV, Náročnost DV z pohledu pedagogů, Přínos DV pro pedagogy.

9 Popis sběru dat

S respondenty jsem si domluvila schůzku v odpoledních hodinách, po vyučování. Respondentky si místo pro rozhovor zvolily samy tam, kde

jim to bylo příjemné, tedy vždy ve vlastní třídě. V případě ředitele probíhal rozhovor ve sborovně školy. Před začátkem rozhovoru jsem zúčastněné seznámila s cílem výzkumu a výzkumnými otázkami. Ujistila jsem je, že jména zůstanou anonymní a veškeré získané informace budou sloužit jen pro účel výzkumu. Každý z nich podepsal souhlas s nahráváním, který je součástí přílohy. Také jsem účastníky ujistila, že po dokončení výzkumné části budou všechny rozhovory smazány.

Při rozhovoru jsem kladla důraz především na to, aby otázky byly srozumitelné a respondenti měli potřebný čas na odpovědi. Během rozhovorů panovala příjemná atmosféra, bez stresu. Rozhovory jsem si zaznamenávala na diktafon mobilního zařízení. Ten jsem se snažila umístit tak, aby byl z dohledu a nevyvolával sebemenší rozpaky. Z časového hlediska jsem si rozhovory rozložila do více dnů. Jejich doba trvání byla různá od 15 do 25 minut.

9.1 Výběr a popis zkoumaného vzorku

Pro výzkum jsem si vybrala základní školu prvního stupně, která se nachází na Severu Moravy. Tato škola se zabývá individuálním vzděláváním podle paragrafu 41. šk. zákona (hovorově domácím vzděláváním) již od roku 2013/14. V té době se zformovala v nedalekém městě skupina rodičů, kteří hledali alternativu pro své děti. Škola tedy zapsala do domácího vzdělávání prvních pět žáků. Od té doby se každým rokem počet zvyšuje. Nemalý vliv na příbytek dětí do domácího vzdělávání měl také Covid, kdy některé rodiny zjistily, že tento způsob vzdělávání doma jim naopak vyhovuje. Během dvou let, kdy probíhal Covid se počet žáků hlášených do DV zvýšil o desítky. V dnešní době

(2022/2023) má ZŠ osmdesát šest žáků zapsaných v individuálním vzdělávání, kteří nepochází jen z okolí, ale celé ČR.

Důvody rodičů pro výběr této vzdělávací instituce jsou především individuální a respektující přístup, kterým se škola již dlouhá léta zabývá. Respektující přístup k dětem (ale i mezi pedagogy) je základem demokratického stylu výchovy. Respektovat děti, znamená oprostít se od tradičního mocenského, manipulativního přístupu ve výchově a vzdělávání, jako je vyhrožování, trestání, „uplácení“ odměnami, zesměšňování a další. Tento přístup vede k samostatnosti a morálce opřené o zvnitřněné hodnoty, podle kterých se děti budou rozhodovat (Kopřiva, 2008, s. 5).

Některé z respondentek také mají s domácím vzděláváním osobní zkušenost, kdy samy nějakou dobu své děti vzdělávaly v domácím prostředí.

10 Prezentace a rozbor získaných dat

Téma: Charakteristika zúčastněných pedagogických pracovníků					Tabulka 1
Podtéma:	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Pohlaví	žena	žena	žena	žena	muž
Celková délka praxe	25 let	4 roky	20 let	23 let	25 let
Délka praxe s DV	9 let	4 roky	4 roky	5 let	9 let
Vyučuje v ročnících	1-2	3-5	3-5	3-5	3-5
Ve školním roce 2022/23 vyučuje	1.ročník	3.ročník	3.ročník	3.ročník	-
Počet dětí v DV ve školním roce 2022/23	20	20	18	14	-

Z tabulky vyplývá, že většina dotazovaných respondentů jsou ženy, což odráží současnou situaci na prvních stupních většiny ZŠ. Až na jednu respondentku se jedná o zkušené pedagogy s praxí delší než 20 let, z toho čtyři vyučují ve třetím až pátém ročníku a jedna v prvním až druhém. Záměrně jsem do výzkumu nezařadila učitelku ve druhé třídě, která vyučuje teprve prvním rokem a nemá ještě tolik zkušeností.

Co se týká domácího vzdělávání, praxe všech zúčastněných je již kratší. Tři z dotazovaných se mu věnují v délce do pěti let a dva v délce devíti let. Ve školním roce 2022/23 má ZŠ celkem 86 dětí v domácím vzdělávání, z toho v první, třetí a čtvrté třídě je jich okolo dvaceti a v páté je to méně – čtrnáct dětí. Zbývající počet dětí je ve druhé třídě, která do výzkumu není zahrnuta.

Téma: Komunikace s rodiči					Tabulka 2
Podtéma:	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Četnost komunikace s rodiči	Tříkrát ročně	Tříkrát ročně	Pětkrát ročně	Pětkrát ročně	Tříkrát ročně
Forma komunikace s rodiči	Email, telefonicky	Email, telefonicky	Email, telefonicky	Email, telefonicky	Email, telefonicky
Četnost a forma komunikace s žáky	Dvakrát ročně, osobně	Dvakrát ročně, osobně	Dvakrát ročně, osobně	Dvakrát ročně, osobně	Dvakrát ročně, osobně
Časový rámec	V rámci pracovní doby	V rámci pracovní doby	V rámci pracovní doby	V rámci pracovní doby	V rámci pracovní doby
Obsah komunikace	Vysvětlení učiva	Vysvětlení učiva	Vysvětlení učiva, plnění plánu učiva	Vysvětlení učiva, plnění plánu učiva	Otázky k zápisu, přestupu a přezkoušení

Všichni dotázaní se ozývají žákům na začátku školního roku a poté na konci prvního a druhého pololetí kvůli přezkoušení. Dvě respondentky se ozývají i ve čtvrtletí kvůli kontrole plánu učiva. V drtivé většině případů se rodičům ozývají vyučující, komunikace směrem od rodičů bývá ojedinělá a to zejména z důvodu vysvětlení učiva, především v českém a anglickém jazyce. Hodně informací si ale sami aktivně dohledávají, hlavně na internetu. Všichni dotázaní s rodiči komunikují po skončení výuky v rámci pracovní doby. Nejčastěji k tomu využívají email a telefon, v ojedinělých případech se rodiče dostaví osobně. Osobní setkání vyučujících s žáky probíhá pouze jednou za pololetí a to při přezkoušení, což některým dotázaným připadá jako nedostatečné a příliš neosobní.

Téma: Zapojení žáků z DV do výuky a školních akcí					Tabulka 3
Podtéma:	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Účast ve výuce ve šk. roce 2022/23	Neúčastní se	Neúčastní se	Účastní se 2-3 x za pololetí (1 žák)	Neúčastní se	-
Účast na školních kurzech a akcích ve šk. roce 2022/23	Žádný žák	Žádný žák	2 žáci	1 žák	-

Žáci z DV se účastní výuky velmi sporadicky. V tomto školním roce se to týká pouze jednoho žáka. V minulých letech byla účast vyšší, ale vždy se jednalo o maximálně pět žáků. Důvodem byla snaha o vyšší socializaci a začlenění do kolektivu.

Školních akcí, například plaveckého nebo lyžařského výcviku a různých tematických dnů, se účastní v letošním školním roce pouze 3 žáci. V dřívějších letech byl počet vyšší, ale z důvodu omezené kapacity se nikdy nemohly účastnit všechny děti zapojené do DV. Do budoucna se proto plánuje pořádat školní akce určené speciálně pro děti a rodiče v DV, na kterých by se mohli setkat a vyměnit si své zkušenosti a postřehy.

Téma: Přezkušování žáků					Tabulka 4
Podtéma:	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Kdy probíhá	Na konci 1. a 2. pololetí	Na konci 1. a 2. pololetí	Na konci 1. a 2. pololetí	Na konci 1. a 2. pololetí	Na konci 1. a 2. pololetí
Jak probíhá	Osobně (ve škole) nebo online	Osobně (ve škole) nebo doma	Osobně (ve škole) nebo online	Osobně (ve škole) nebo online	Osobně (ve škole)

Časový rámec	60 minut a více, dle potřeby	60 minut a více, dle potřeby	60 minut a více, dle potřeby	60 minut a více, dle potřeby	60 minut a více, dle potřeby
Způsob	Formou portfolia	Formou portfolia	Formou portfolia	Formou portfolia	Formou portfolia

Přezkoušení probíhá vždy pololetně. Termíny jsou vypsány centrálně ve škole a rodičům elektronicky zaslány k přihlášení. Jsou nabídnuty vždy 3 termíny, z toho jeden přímo ve škole a dva na půdě spřátelených zařízení v Šumperku a Olomouci. Pokud ani jeden z nabídnutých termínů nevyhovuje, domlouvá se individuálně náhradní termín.

Co se týká formy, ve většině případů převažuje osobní přezkoušení. Někdy se volí online forma, a to zejména v případech, kdy je rodina z daleka nebo je dítě zdravotně handicapované. Všichni zúčastnění se ale shodují v tom, že osobní kontakt je určitě nejefektivnější.

Přezkoušení „na živo“ neprobíhá vždy pouze v prostorách školy. Řada respondentů uvedla, že pro ně je zejména v letních měsících příjemnější provádět ho v přírodě, například na školní či své vlastní zahradě. Děti se v tomto prostředí více uvolní a sníží se tím napětí a stres, čehož se zkoušející snaží dosáhnout samotným způsobem přezkoušení. Nejčastěji se proto volí portfoliová forma, která spočívá v tom, že děti ukazují a komentují své projekty a práce, které za pololetí vypracovaly. Tímto hravým způsobem, který spojuje teorii s praxí, děti demonstrují, jak si osvojily nové poznatky a vědomosti. Učitel jim pokládá různé doplňující otázky, kterými si ověřuje jejich znalosti a pochopení učiva.

Na přezkoušení je vyhrazená vždy jedna hodina, což ale ve většině případů nestačí. Některým dětem trvá déle, než se rozmluví, některé zase naopak mají potřebu sdělit informací až moc, proto se dle individuální potřeby čas prodlužuje. I sami respondenti uvádějí, že pro ně je časový limit

stresující a dali by přednost například dvěma hodinám s kratší pauzou uprostřed.

Téma: Pozitiva a negativa DV					Tabulka 5
Podtéma:	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Pozitiva DV pro školu	Ekonomická výhoda, inspirace	Ekonomická výhoda, inspirace	Ekonomická výhoda, inspirace	Důvěra vůči škole, inspirace, ekonomická výhoda	Ekonomická výhoda
Negativa DV pro školu	Administrativa	Málo častá komunikace	Administrativa Málo častá komunikace	Málo častá komunikace, způsob hodnocení žáků	Administrativa, personální zajištění při přezkoušování
Názor na funkčnost DV	Funkční, pokud jsou nastavena pravidla	Funkční, pokud jsou nastavena pravidla	Ve většině případů je funkční	Funkční, pokud jsou nastavena pravidla	Ve většině případů je funkční

Za největší pozitivum považují respondenti ekonomickou stránku. Na každého žáka v DV získá vzdělávací instituce částku ve výši ¼ příspěvku na žáka účastnícího se běžné denní výuky. Vysoký počet žáků také navyšuje PHmax, což umožňuje více dělených hodin v běžném vyučování. To je nejvýhodnější v hlavních předmětech jako je matematika, čtení, sloh a anglický jazyk. Pedagogové pracují s menšími skupinkami dětí a mohou tak uplatnit individuální přístup ke každému z nich.

Tři z respondentů za velký přínos považují inspiraci a sdílení zkušeností a nových nápadů s rodiči, které získávají během přezkoušení žáků. Tyto poznatky pak využívají sami ve svých hodinách. Jedna z respondentek uvedla jako pozitivum také důvěru rodičů ke škole. Podle jejího názoru je to dobrým dokladem toho, že nastavený směr a způsob práce celého pedagogického sboru je správný.

Za negativum domácího vzdělávání považují tři z respondentů obsáhlou administrativu. Ta bývá nejnáročnější na začátku školního roku, na jeho konci a v období přezkoušení, tedy v lednu a červnu. Na začátku roku musí pedagogové aktualizovat kontaktní údaje žáků. Během školního roku pravidelně komunikují s rodiči, a to minimálně na konci každého pololetí, někteří i v jeho průběhu. V lednu a červnu probíhá přezkoušení, ze kterého musí vyhotovit zápis, který je zpracován zápisovou slovní formou a hodnotící škálou. Následně potom se vydává vysvědčení, které žákům předají osobně, případně zašlou poštou.

Stejně jako u pedagogů je negativní stránkou DV pro ředitele větší administrativa než u běžných žáků. Ta se týká především přijetí žáka do DV. Pro přijetí je potřeba rodiči vyplněná žádost o přijetí, zápisní list, diplom o vzdělání a vyjádření PPP. Stává se, že rodiče přicházejí nepřipraveni, například bez vyjádření PPP a potřebných podkladů pro přijetí, čímž se vše prodlužuje. Administrativa se také mění během roku, kdy se žáci hlásí z jiných škol, které jim nevyhovují, nebo naopak odchází na jinou školu.

Dalším často zmiňovaným negativem je velmi sporadická komunikace s žáky během školního roku. Vzhledem k tomu, že se žáci, především z mladších ročníků s pedagogy v podstatě neznají, při přezkoušení se pak stydí a jeho průběh je tak pro ně více stresující. Časový limit navíc neumožňuje pedagogům udělat si o vědomostech žáků ucelený obrázek pokrývající komplexně všechny části výuky. Je pro ně proto nezbytné spoléhat se v určité míře i na rodiče, kteří jim poskytnou doplňující informace o tom, jak dítě danou látku zvládlo a kde má případně mezery.

Všichni respondenti mají k domácímu vzdělávání kladný vztah a považují ho ve většině případů, z hlediska dosažených znalostí, za funkční a srovnatelné s běžnou denní výukou. To se ale netýká osvojení si sociálních

návyků a navazování kontaktů s vrstevníky, tam samozřejmě situace úplně srovnatelná není. Respondenti se rovněž shodli, že pro úspěch žáka v DV je naprosto nezbytné, aby byl v rodině nastavený řád a systém výuky.

Téma: Náročnost DV z pohledu pedagogů					Tabulka 6
Podtéma:	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Náročnost pro pedagogy	Náročné v době přezkušování, během roku ne	Nejvíce během přezkušování	Nejvíce během přezkušování	Nejvíce během přezkušování	Nejvíce v době přijímání žáků, komunikace s OSPODem
Chystání materiálů pro žáky	Na začátku školního roku ano, během roku ne	Na začátku školního roku ano, během roku ne	Na začátku školního roku, na vyžádání rodičů i během roku	Na začátku školního roku, na vyžádání rodičů i během roku	-
Obtíže při realizaci DV	Žádné	Žádné	Při přezkušování	Aktualizace údajů o žácích, hodnocení žáků	Fluktuace žáků, rozdílné názory rodičů žáka na DV

Co se týče náročnosti DV, všichni respondenti shodují na tom, že nejnáročnější je během přezkušování, tedy v lednu a v červnu. Komunikaci s rodiči během roku zvládají vždy po vyučování. Na začátku roku připraví pro rodiny, které mají zájem, potřebné učebnice a pracovní sešity. Vzhledem k tomu, že je v dnešní době pestrý výběr, mnoho z nich si učebnice obstarává samo, dle příslušného tematického plánu. Škola rodičům také nabízí přebytek učebnic a materiálů, které již ve výuce nevyužijí. Dvě z respondentek z vlastní iniciativy posílají zájemcům na začátku školního roku tipy na doplňující materiály, které mají osvědčené. Někteří rodiče, především žáků z vyšších ročníků, si od pedagogů často vyžádají zadání

čtvrtletních prací z českého jazyka a matematiky, které s dětmi doma zpracují a získají tak lepší přehled a srovnání s žáky v běžné výuce.

Ředitel uvádí za nejnáročnější období v době přijímání žáků a to z důvodu obsáhlejší administrativy. Během roku také nastávají případy (2- 3 ročně na celkový počet 86 žáků v DV), kdy je potřeba komunikovat s OSPODem. Týká se to situací, kdy rodiče spolu nežijí a jeden z nich nesouhlasí s domácím vzděláváním dítěte.

Obtíže při realizaci DV spatřují respondenti v několika oblastech. Respondentka ze 4. třídy považuje za největší problém rozdílný pohled rodičů na formu přezkoušení a množství učiva, které by měly děti v pololetí a na konci roku zvládnout, k čemuž dochází, i když se na způsobu a rozsahu přezkoušení domluví předem. Respondentka z 5. třídy vidí další problém v hodnocení žáků v DV. Děti totiž během roku od rodičů většinou známky nedostávají a pak, když přijdou na přezkoušení a jsou známkováni, pozbývá to pro ně smyslu a je pro ně těžké pochopit, proč známku mají.

Další obtíže přináší také průběžná aktualizace školní matriky. Stává se, že rodiny změní bydliště či kontaktní údaje a změnu pak škole nenahlásí, což potom způsobuje problémy v komunikaci.

Z pohledu ředitele nastává problém také s fluktuací žáků během školního roku. Ta ovlivňuje celkový počet žáků školy a v některých případech následně i počty dělených hodin v běžné výuce, což zpětně ovlivňuje i úvazky pedagogů.

Pozastavuje se také nad situací, kdy k zápisu přijdou rodiče z nichž jeden je proti DV a jeden pro, což se samozřejmě negativně odráží na celkové atmosféře a následně i komunikaci se školou během roku.

Téma: Přínos DV pro pedagogy					Tabulka 7
	Respondent 1 (1. třída)	Respondent 2 (3. třída)	Respondent 3 (4. třída)	Respondent 4 (5. třída)	Respondent 5 (ředitel školy)
Osobní přínos pro pedagogy	Inspirace	Rozhled, inspirace	Inspirace	Inspirace, celkový pohled na vzdělávání	Rozhled

Kontakt s rodinami a dětmi v domácím vzdělávání je pro respondenty velkou inspirací, kterou využívají jak v práci s žáky v denní výuce, tak i v běžném životě. Každá rodina totiž pracuje svým osobitým způsobem a to jak v rozložení výuky, motivaci dětí, upevňování učiva atd.

Pro velkou část respondentů je domácí vzdělávání pomyslné zrcadlo, které ukazuje, jak by škola a školský systém potřeboval změnit v obsahu učiva a způsobu výuky. Pokud je v rodině dobře nastavený systém výuky, děti jsou podle nich mnohem lépe vybavené na řešení různých situací, které přináší reálný život. Právě v tomto efektivním propojení teoretické výuky a praxe vidí většina oslovených pedagogů největší přínos DV.

11 Shrnutí výsledků a diskuze

Vrátím-li se k hlavní výzkumné otázce : Jaký je postoj pedagogů a ředitele k domácímu vzdělávání v rámci jejich pracovního poměru ve vzdělávací instituci a dalším dílčím otázkám, závěrečné shrnutí je následující:

Na výsledný kladný postoj pedagogů k DV má výrazný vliv to, že jeho přínos převažuje nad mírou povinností, které jim přináší. Jak je uvedeno v teoretické části, konkrétně v kapitole 5.1, přezkoušení probíhá dvakrát do roka, a to na konci prvního pololetí a pak na konci školního roku. MŠMT doporučuje se na formě přezkoušení domluvit předem s rodiči a uvádí, že nejčastější formou bývá písemný test (2016, s. 12).

Z výsledků výzkumu však vyplynulo, že v případě mnou zkoumané instituce probíhá převážně formou předložení portfolia, což odpovídá zjištěním ČŠI, které uvádím v kapitole 5.2 teoretické části, že zhruba 87 % žáků tuto formu využívá (2016, s. 12). Dle požadavků ČŠI, aby se nejednalo o jediný způsob hodnocení, ho učitelé využívají jako podklad na základě kterého dětem pokládají doplňující otázky z různých tematických celků učiva.

Kromě přezkoušení učitelé komunikují s rodiči ještě na začátku školního roku kvůli aktualizaci údajů, předání tematických plánů a učebních pomůcek a pak dle potřeby různě během školního roku. Jedná se zejména o dovysvětlení učiva a předání informací o školních akcích a probíhá převážně telefonicky nebo online. Minimálně je zde zastoupena forma osobního setkání, což se pak může negativně projevit při přezkoušení, kdy hlavně menší děti učitele neznají a stydí se.

Veškerá tato komunikace probíhá v rámci pracovní doby, takže nijak významně nenavýšuje celkovou časovou náročnost.

Situace se poněkud liší v případě ředitele školy, který má nejnáročnější období v době přijímání žáků a to z důvodu obsáhlejší administrativy. Několikrát během roku také komunikuje s OSPODem. Týká se to situací, kdy rodiče spolu nežijí a jeden z nich nesouhlasí s DV dítěte. Další problémy přináší fluktuace žáků během školního roku, která ovlivňuje celkový počet žáků školy a následně i počty dělených hodin ve výuce a tím úvazky pedagogů.

Jak je uvedeno v kapitole 7 teoretické části, žáci v DV navýšují celkový počet žáků školy a tím PH_{max}. I když se žáci DV do běžné třídy nezapočítávají a evidují se zvlášť, jejich výsledný počet se pak přičte k počtu běžných žáků (MŠMT, 2019, s. 1). Toto navýšení pak umožní více dělených hodin v běžném vyučování oproti školám, které žáky v DV nemají. Proto kolísání jejich počtu v průběhu školního roku může způsobit problémy s organizací výuky, která leží plně na bedrech ředitele školy.

Z výzkumu dále vyplynulo, že za největší úskalí spojené s DV považují pedagogové způsob hodnocení při přezkušování žáků a v některých případech také rozdílné pohledy rodičů na DV. Z kapitoly 5 vyplývá, že valná většina rodičů hodnotí své děti především slovní formou, což potvrzují i data z výzkumu. Řada dětí pak nechápe své konečné hodnocení na vysvědčení klasickou známkou a pozbývá to pro ně smyslu.

Při přezkoušení také někdy nastává situace, kdy rodiče mají odlišný názor na formu a hloubku otázek, které pedagog dítěti klade. I když je rozhodnutí o výsledné známce plně v kompetenci pedagoga, může to negativně ovlivňovat celkovou atmosféru. Jak uvádí respondenti, dochází

k tomu i přesto, že se dle doporučení MŠMT (jak je uvedeno v kapitole 5.1.) domluví na formě přezkoušení s rodiči předem.

Dalším problematickým bodem je v některých případech rozdílný postoj rodičů k DV, který navozuje nepříjemné situace, jak při zápisu, tak při samotné realizaci DV, což může vyústit až v dohled OSPODu.

Za jednu z největších výhod, které DV přináší považují respondenti finanční stránku, kde se jedná o již zmiňované navýšení celkového počtu žáků školy a tím PHmax, jak je uvedeno v kapitole 7 teoretické části. Další přínos DV je spíše nemateriálního rázu, kdy naprosto všichni dotázaní uvedli, že je pro ně velkým zdrojem inspirace, ze které pak čerpají ve svých běžných hodinách.

Naopak největší nevýhody spatřují respondenti ve dvou oblastech. Tou první je navýšená administrativa, která je nejobsáhlejší na začátku roku, při přezkoušení a případných přestupech žáků. Druhou je příliš sporadická a neosobní komunikace, která vede k tomu, že se učitelé s dětmi vzájemně dobře neznají a ty se pak při přezkušování často stydí a to negativně ovlivňuje jejich výkon.

Celkově z výzkumu vyplývá, že pedagogičtí pracovníci dané vzdělávací instituce mají k domácímu vzdělávání veskrze kladný vztah. Setkávání s dětmi a rodinami jim přináší již zmíněnou inspiraci a je dle nich z hlediska dosažených znalostí srovnatelné s běžnou denní výukou. Shodli se ale, že je naprosto nezbytné, aby byl v rodině nastavený řád a systém.

Jak je uvedeno v teoretické části, konkrétně v kapitole 1.2, rodina je důležitým faktorem při formování osobnosti, jedinečnosti a svébytnosti dítěte v procesu individualizace. Dle respondentů také spojení výuky s praxí děti připravuje mnohem lépe na fungování v běžném životě.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou domácího vzdělávání na prvním stupni základní školy. Cílem bakalářské práce bylo zjistit a následně popsat, jaký je postoj k domácímu vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce.

Tohoto cíle bylo dosaženo prostřednictvím výkladu základních pojmů, které souvisí s domácím vzděláváním a byly popsány v jednotlivých kapitolách teoretické části a pomocí rozboru a shrnutí výsledků výzkumu v empirické části.

O informace uvedené v teoretické části se pak opírala výzkumná metoda, kterou byl zvolen polostrukturovaný rozhovor s pedagogy a ředitelem vybrané základní školy.

V úvodu empirické části byly popsány použité metody zpracování dat a jejím cílem bylo zjistit odpověď na základní výzkumnou otázku: „Jaký je postoj k domácímu vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce.“ Z rozhovorů vyplynulo, že pedagogičtí pracovníci k němu zaujímají i přes intervalovou náročnost převážně kladný postoj.

Za nejnáročnější období považují začátek školního roku a období konce prvního a druhého pololetí. Během roku komunikace mezi rodiči a pedagogy neprobíhá příliš často a jedná se zejména o kontrolu tematických plánů, dovysvětlení učiva či nabídku akcí školy.

Z výzkumu vyplynulo, že výše uvedené a případné další povinnosti spojené s DV zvládají pedagogičtí pracovníci plnit v rámci jejich pracovní doby. Vytvoření zvláštního pracovního místa pro osobu, která by se starala pouze o žáky v DV proto považují za zbytečné.

V případě ředitele školy je situace obdobná, během roku však komunikuje s rodiči poměrně často a to především kvůli nově příchozím či přestupujícím žákům.

Za největší bariéru domácího vzdělávání považovali respondenti nedostatečnou aktualizaci kontaktních údajů ze strany rodičů, příliš sporadickou komunikaci s žáky během roku a dále hodnocení dětí známkou. Toto hodnocení děti z DV častou nechápou, protože doma bývají hodnoceny převážně formou slovní.

Jako hlavní výhodu DV pro vzdělávací instituci uvedli pedagogičtí pracovníci především vyšší PHmax, které jim pak umožňuje dělit vyučovací hodiny a pracovat s dětmi více individuálně. Všichni se také shodli na tom, že je pro ně DV obrovským zdrojem inspirace, který pak sami využívají ve svých hodinách.

Závěrem lze tedy říci, že celkový postoj zúčastněných pedagogů k DV je ve výsledku kladný, na což má výrazný vliv to, že jeho přínos stále výrazně převažuje nad mírou povinností, které jim přináší.

Literatura a zdroje:

Adler, A. (1999). *Porozumění životu: úvod do individuální psychologie*. Aurora.

Archbald, D. A. - Newmann, F. M. (1988). *Beyond standardized testing: Assessing authentic academic achievement in secondary school*. Reston, VA, National association of Secondary School Principals

Bočková, K. (2020). *Domácí vzdělávání*. Wolters Kluwer.

Creswell, J. W. (1998): *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Čáp, J. (1996). *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. ISV.

Česká školní inspekce. (2016). *Tematická zpráva: Individuální vzdělávání žáků na 1. stupni základních škol (tzv. Domácí vzdělávání)*. Citováno dne 21. listopadu 2021. Dostupné z

https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%c3%a9%20zpr%c3%a1vy/2016_TZ_individualni_vzdelavani_1-stupen_ZV.pdf?fbclid=IwAR3nYziWch2pWq7IWTMZam4O_aHL5wZPPTyjDYKaEhmB8PRMN0uH0Kk2nN0

Česká školní inspekce. (2016). *Individuální vzdělávání žáků na 1. stupni základních škol*. Citováno dne 26. září 2021. Dostupné z : https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%c3%a9%20zpr%c3%a1vy/2016_TZ_individualni_vzdelavani_1-stupen_ZV.pdf

Doležilová, V. (2020). *Několik systémových i praktických poznámek k Informaci a doporučení MŠMT k individuálnímu vzdělávání, 2. část. Řízení školy*. Citováno

dne 16. září 2020 . Dostupné z
:https://www.rizeniskoly.cz/cz/aktuality/nekolik-systemovych-i-praktickyh-
poznamek-k-informaci-a-doporuceni-msmt-k-individualnimu-vzdelavani-2-
cast.a-6533.html

Dvořáková, M. (2015). *Základní učebnice pedagogiky*. Grada.

Follerová, J. (2006). *Individuální vzdělávání v dějinách výchovy*, Citováno dne.
21. září. 2021. Dostupné z: [http://www.foller.cz/individualni-
vzdelavani.html#_Toc124266086](http://www.foller.cz/individualni-vzdelavani.html#_Toc124266086)

Freiová, M. (1996). *Domácí škola: americká zkušenost*, Ignatius Press.

Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Karolinum.

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál.

Janiš, K., & Svatoš, T. (Eds.). (1998). *Rodina a otázky s ní související: učební text*.
Gaudeamus.

Jančaříková, K. (2006). *Portfoliové hodnocení v domácím vzdělávání*.
[https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/969/PORTFOLIOVE-HODNOCENI-V-
DOMACIM-VZDELAVANI.html](https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/969/PORTFOLIOVE-HODNOCENI-V-DOMACIM-VZDELAVANI.html)

Locke, John.(1984). *O výchově*. Státní pedagogické nakladatelství.

Kašparová, I. (2019). *Spolu. Průvodce domácím vzděláváním v České republice*.
Akamedia.

Kostelecká, Y., Beláňová, A., Hána, D., Kašparová, I., Pivarč, J., & Svobodová, Z. (2020). *Domácí vzdělávání*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Kopřiva, P. (2008). *Respektovat a být respektován (3. vyd)*. Spirála.

Lehner, L. (2009). *Zdroje zátěže a stresu ve školních podmínkách, úzkost a strach ve škole* (Bakalářská práce) Citováno dne 21. září 2021. Dostupné z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/9957/lehner_2009_bp.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Matoušek, O. (1993). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství.

Mertin, V. (2003). *Pedagogicko-psychologické aspekty individuálního vzdělávání*. Citováno dne 14. září. 2021. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1969%20title=>

MŠMT ČR. (2016). *Individuální vzdělávání*. Citováno 3. ledna 2023. Dostupné z : <https://www.msmt.cz/file/46873/>

MŠMT ČR. (2019). *Metodika výpočtu PHmax a PHAmax pro základní vzdělávání, verze 2*. Citováno dne 12. listopadu 2022. Dostupné z : https://www.msmt.cz/file/50973_1_1/

Novotná, L. (2002). *Přispívá domácí škola ke zvyšování kvality vzdělávání?* Citováno dne 12. listopadu 2022. Dostupné z: <http://www.comenius.upol.cz/documents/kvalita%20ds.htm>

Nováčková, Mrázová, Š. (2018). *Známkování je nástroj moci učitelů. Hospodářské noviny*. Citováno dne 14. září 2021. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-66179680-znamkovani-je-nastroj-moci-v-rukou-ucitelu-jen-nici-chut-se-ucit-rika-psycholozka-novackova-rodice-by-za-vysvedceni-nemeli-dite-odmenovat>

Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (1995). *Pedagogický slovník*. Portál.

Průcha, J. (2020). *Psychologie učení: teoretické a výzkumné poznatky pro edukační praxi*. Grada.

Procházka, M. (2012). *Sociální pedagogika*. Grada.

Řičánková, T. (2016). *Domácí vzdělávání dětí na 1. stupni* (Bakalářská práce) Citováno dne 12. září 2021. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/vpjgs/Domaci_vzdelavani_bakalarska_prace_kompletni.pdf

Strauss, A. & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice.

Štech, S., Viktorová, I. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In Kolláriková, Z., & Pupala, B. (Eds.). (2001). *Předškolní a primární pedagogika*. Portál.

Klofátová, Z. (2009). *Škola doma: příručka pro rodiče i prarodiče : (1.-5. ročník)*. Nakladatelství Praha.

Štech, S. (2003). *Škola, nebo domácí vzdělávání?* In (pp. 418-433). Citováno dne 30 září. Dostupné z: file:///C:/Amica/ProtonNet/ProTonNet/ProTonApp/ProADM/ProADM/RSC/Pedag_2003_4_07_Skola_418_436.pdf

Šíp Staňková, Z. (2021). *Domácí vzdělávání a práce aneb "Jak se užíjíme?"*. Citováno dne 20. listopadu 2021. Dostupné z: <https://detijsoutakylidi.cz/domaci-vzdelavani-a-prace-aneb-jak-se-uzivime/>

Šafránková, D. (2019). *Pedagogika (2., aktualizované a rozšířené vydání)*. Grada Publishing.

Výrost, J., & Slaměník, I. (Eds.). (1998). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál.

Zahumenská, V. (2021). *Podmínky domácího vzdělávání a komunitní školy*. Citováno dne 23. září 2021. Dostupné z: https://stavbeznouze.cz/blog/podminky-domaciho-vzdelavani-a-komunitni-skoly/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=podminky-domaciho-vzdelavani-a-komunitni-skoly

Seznam zkratk:

DV	Domácí vzdělávání
OSPOD	Orgán sociálně - právní ochrany dětí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
ČŠI	Česká školní inspekce

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Souhlas respondentů s pořízením audionahrávky

Příloha č. 2: Seznam otázek rozhovoru

Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou č. 4

Příloha č. 1: Souhlas s pořízením audionahrávky

Souhlasím s pořízením audionahrávky, kterou poskytnu Haně Schauerové, za účelem výzkumu bakalářské práce s názvem „Domácí vzdělávání z pohledu vzdělávací instituce“. Souhlasím se zpracováním rozhovorů, které budou pořízeny v anonymitě mých osobních údajů.

V

Dne.....

Podpis.....

Příloha č. 2: Seznam otázek rozhovoru

- Jak dlouho se věnujete domácímu vzdělávání?
- Jaký je Váš osobní názor na DV?
- Ve které třídě a kolik žáků máte v DV?
- Jak často probíhá komunikace s rodiči?
- Kdy probíhá komunikace s rodiči?
- Kdy naposledy jste komunikoval/a s rodiči?
- Zvete děti z DV na školní akce?
- Chystáte žákům z DV výukové materiály?
- Navštěvují Vaši žáci z DV během roku školu či účastní se výuky?
- Kdy a jakým způsobem probíhá přezkoušení žáků?
- Kde probíhá přezkoušení žáků?
- Jaké jsou z Vašeho pohledu pozitiva a negativa DV pro vzdělávací instituci?
- Jaká je Vaše osobní zkušenost a názor na funkčnost domácího vzdělávání?
- Nastávají pro vzdělávací instituci nějaké obtíže při realizaci DV?
- Jak náročné je pro Vás DV?
- Co osobně Vám přináší DV?

Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou z páté třídy

T: tazatel

R: respondentka

T: Moc děkuji za rozhovor a ještě jednou poprosím na začátek o vyjádření souhlasu s touto nahrávkou.

R: Ano, s nahrávkou souhlasím.

T: Děkuji. Přejdu tedy k první otázce. Jak dlouho se věnujete domácímu vzdělávání?

R: S domácím vzděláváním jsem se setkala až teď na posledním pracovišti a pracuji zde pátým rokem, takže domácímu vzdělávání se věnuji pátým rokem, jako učitel pod kterého vždy spadají děti z daného ročníku.

T: Děkuji za odpověď a ve které třídě a kolik žáků máte v domácím vzdělávání tento školní rok?

R: K tomuto školnímu roku mám pátou třídu a mám čtrnáct dětí v domácím vzdělávání.

T: Děkuji. Jak často a jakým způsobem probíhá komunikace s rodiči?

R: Situace je taková, že tuto třídu mám již třetím rokem, ozývám se vždy já na začátku školního roku a vybízím rodiče k pravidelným konzultacím, většinou mailem. Stává se, že rodiče volají, ale to bývá ojediněle. Komunikace probíhá většinou tak dvakrát, třikrát za pololetí s tím, že na začátku školního roku se poskytují základní informace, na konci roku se domlouvají termíny přezkoušení.

Někteří rodiče se ozývají častěji, když narazí na nějakou komplikaci, jako například potřebují vysvětlit nějaký pojem v češtině, ale to bývá ojedinělé, protože v dnešní době vše naleznou na internetu. Nejvíce se však ozývají kvůli anglickému jazyku. Hodně častý dotaz je kolik toho musí děti umět, jak moc do hloubky mají mít zvládnutý jazyk.

T: Super děkuji a kdy probíhá komunikace s rodiči?

R: Já to mívám tak, že píši emaily vždy v týdnu. Někteří rodiče píši i o víkendu, ale tím, že nevolají, tak každý odepíše tehdy, kdy tomu může věnovat ten čas. Pokud si nerozumíme nebo dojde k tomu, že si nejsme úplně jistí, co přesně potřebují, tak si voláme ve všední den po vyučování - odpoledne.

T: A kdy jste naposled komunicovala s rodiči?

R: Naposledy včera, posílala jsem rodičům nabídku lyžařského výcviku, který se bude konat příští rok a také jsem telefonicky mluvila s jedním rodičem, který se zajímal o to, kde teď jsme v angličtině.

T: Děkuji, dále by mě zajímalo, zda jako škola zvete děti z domácího vzdělávání na školní akce či projektové dny...?

R: : Děti zveme na školní akce jako je lyžařský výcvik, plavecký výcvik, či pobyt v přírodě, ale vzhledem k tomu, že je tento rok v domácím vzdělávání u nás zapsáno přes osmdesát dětí není možné z důvodu kapacity školy a školního pozemku nabízet všem rodičům všechny školní akce.

T: Děkuji. A chystáte žákům výukové materiály jako jsou učebnice, pracovní sešity, či nějaké zajímavé publikace...?

R: Výukové materiály přímo ne, na začátku školního roku poskytují informace s jakými učebnicemi a materiály pracuji – ty hlavní, které mají všechny děti stejné. Poté z mé iniciativy posílám tipy na doplňující pracovní sešity nebo materiály s tím, že to je jen nabídka materiálů, které jsou pro mě osvědčené. Posílám jim také svoje vlastní plány učiva, jak si rozvrhnout, aby stihli během školního roku všechno, nebo se aspoň na každé to téma podívat. Pokud jsme měli také něco se se nám líbilo nebo se osvědčilo, tak to rodičům v průběhu přezkušování, když si sdělujeme informace a zkušenosti, jak ty témata pojmáme, především ve vlastivědě a přírodovědě dáváme tipy a dost často se stává, že doporučuji knížky.

T: Děkuji a navštěvují Vaši žáci z DV během roku školu či účastní se výuky?

R: : Mně se to stává nejčastěji, když nějaký nový žáček hledá možnost jiného vzdělávání a přechází na domácí vzdělávání nebo naopak. Teď jsem měla žáka, který byl v domácím vzdělávání, ale rodiče nabyli dojmu, že se potřebuje více socializovat, takže chodil k nám denně na náslechy a teď už ho mám jako denního žáka. Občas se rodiče ptají, jestli se mohou přijít podívat, ale většinou se to nakonec neuskuteční – mě se to stalo asi jen dvakrát.

T: Dobře, děkuji a kdy a jakým způsobem probíhá přezkušování žáků?

R: To se teď hodně změnilo. Dříve, když jsme začínali s domácím vzděláváním, tak se přezkušovalo takzvaně naživo. To znamená, že rodiče měli vypsané termíny, na které se hlásili a přijeli vždy do školy nebo jsme my jako učitelé navštěvovali pobočku v Olomouci, aby ncestovali příliš daleko. Teď tím, že byla covidová pandemie, se zavedlo online přezkušování, které u některých domácích přetrvává. Zpravidla jsou to děti a rodiče, kteří jsou buď z velké dálky nebo mají nějaké zdravotní problémy. Já osobně takto přezkušuji dvě rodiny, kde vím, že k tomu mají osobní

zdravotní důvod. Za mě, já dávám určitě přednost osobnímu kontaktu, a většina rodin vím, že to má taky tak.

T:

R: